

НАУКОВА РЕЦЕНЗІЯ

Visn. Lviv. Univ., Ser. Zhurn. 2022: 51; 251–255 • DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/vjo.2022.51.11414>

УДК 007: 304: 659.3

ПІДРУЧНИК, ЯКИЙ НАВЧАЄ І ВИХОВУЄ

Зенон Дмитровський

Львівський національний університет імені Івана Франка

вул. Генерала Чупринки, 49, 79044, Львів, Україна

e-mail: Zenon.Dmytrovskyy@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-3314-8090>

У рецензії йдеться про підручник з телевізійної та радіокомунікації, підготовлений авторським колективом, за редакцією доктора філологічних наук, професора В. В. Лизанчука.

Ключові слова: телевізійна та радіокомунікація, практична спрямованість, медіа-фахівець, виховний елемент, відповідальність журналіста.

Що насамперед цінує читач у книжці, яку взяв до рук? Звичайно ж – її читабельність: щоб після ознайомлення з першою сторінкою хотілося читати і далі. Це особливо цінується в навчальному виданні. Там немає, як у художній книзі, цікавого, інтригуючого сюжету, там – наука. Але і її можна подати цікаво, зумівши просто й дохідливо сказати про відносно складне.

Саме така манера викладу навчального матеріалу характерна для адресованого студентам-журналістам нового підручника «Телевізійна та радіокомунікація: історія, теорія, новітні практики». Знаменно, що це видання присвячене 360-річчю Львівського національного університету імені Івана Франка.

Серед авторів великої за обсягом (420 с.) книги такі відомі в українському журналістикознавстві особистості, як заслужені професори цього університету: декан факультету журналістики, доктор історичних наук І. В. Крупський та завідувач кафедри радіомовлення і телебачення, доктор філологічних наук В. В. Лизанчук. Обидва вони до того ж і академіки Академії наук вищої освіти України.

Ініціатива щодо видання цього підручника належить Василеві Васильовичу Лизанчуку. Відчувши потребу у такій книзі, він залучив до її написання ще кількох працівників очолюваної ним кафедри – доцентів О. М. Білоус, П. Я. Дворянин і Н. Є. Лебеденко. Усе ж йому належить лівова частка написаного.

Підручник увібрав деякі необхідні, з погляду його авторів, міркування й висновки із попередніх теоретичних напрацювань у сфері теле- і радіожурналістики, що належать перу низки науковців. Але все попереднє не просто «перекочувало» у

підручник, а знайшло в ньому нове осмислення, глибшу аргументацію, доповнилося багатьма цікавими спостереженнями і судженнями, суголосними з духом часу, з тими радіо- й телевізійним новаціями, що з'явилися останніми роками в медіапросторі України.

У підручнику десять розділів. Кожен з них покликаний збагатити студента знаннями з теле- і радіокомунікації, навчити його всього того, що повинен знати медійний фахівець і уміти застосувати це на практиці.

Уже самі назви розділів свідчать про їхню практичну спрямованість, як-от: «Основні методичні засади функціонування інформаційних радіо- і телевізійних жанрів», «Як аналізуємо, тлумачимо, роз'яснюємо факти, події, явища», «Особливості створення художньо-публіцистичних передач радіомовлення і телебачення» тощо. Що вже казати про ту користь для студента, яку той отримає завдяки поданим у підручнику численним прикладам теле- і радіоматеріалів, до підготовки яких долучилися (що дуже важливо) самі ж студенти. Їхні творчі роботи мають переконати, що ця справа до снаги кожному студентові вже під час навчання, і послужити стимулом до журналістської творчості.

Одним із найпопулярніших жанрів сучасного телебачення є ток-шоу – розмовне видовище. Природа видовищності на телевізійних екранах поєднує інформаційно-аналітичне мовлення з розважальним. Розважальні ток-шоу організаційно і психологічно поєднують у собі певну інформацію, гумор, гру, які спрямовані на естетичне задоволення та корисну релаксацію. Але творцям таких шоу-програм треба пам'ятати, що під час емоційного сприйняття у свідомість глядачів навіюються, укладаються певні ідеологеми, – наголошено в підручнику. Який зміст цих ідеологем, яку енергію вони випромінюють – це насамперед залежить від громадянської позиції, світоглядної орієнтації, духовно-національної спрямованості творців розважальних ток-шоу. Адже розважаючи, можна морально і національно виховувати і навпаки – розважаючи, можна засівати отруйні зерна інфантилізму, нігілізму до української мови, культури, зневажливе ставлення до України. У процесі опанування журналістською професією надто важливо, щоби студенти навчилися критично, гуманістично, патріотично мислити і діяти, а ці здібності розвиваються під час творчої діяльності, складовою якої є аналіз та оцінювання ток-шоу.

Хіба студентові не додасть творчої наснаги той факт, що його факультетські попередники за створений ними під керівництвом викладача Я. І. Табінського документальний телефільм «Таємний щоденник Університету», сценарій якого подано в підручнику, були відзначені премією Львівської обласної організації Національної спілки журналістів України (2020 р.), а на Міжнародному конкурсі молодіжних медіакомунікаційних проєктів «ТО-МІ», який організувала Асоціація українських редакторів (2020 р.), їхній фільм отримав ГРАН-ПРІ.

Не менш цікаво дізнатися з підручника і про створений студентами-журналістами телефільм «Посол у світ Вічного» про титана думки і праці Івана Франка. У процесі роботи над фільмом, йдеться у підручнику, студенти наблизилися до вічних цінностей головного героя фільму, розкрили його духовний світ. У цьому їм допомогли змістовні бесіди з франкознавцями, матеріали Інституту франкознавства, відео- та інтернетджерела. Студенти їздили на батьківщину Каменяря, де записали кілька інтерв'ю, опановуючи при цьому мистецтво спілкування перед телекамерою.

Звісно, телевізійний фільм, як і радіофільм, а ще теле- і радіонарис, які розглядаються у розділі про художньо-публіцистичні жанри, це «вищий пілотаж», творча вершина для студента-журналіста. І підніматися до неї треба, опанувавши спочатку інформаційні й аналітичні теле- і радіожанри, яким у підручнику присвячено окремі розділи. У них теж бачимо чимало прикладів студентських творчих робіт. Вони вдало пов'язані з теоретичним матеріалом, роблять його зрозумілішим, доступнішим.

Наприклад, при розгляді аналітичних жанрів подано радіокоментарі на актуальні теми, які підготували студенти. Після прочитання цих матеріалів, напевно, у студента з'явиться бажання і самому написати коментар. Добре, що після кожного розділу окреслено завдання студентам для самостійної роботи. Подано запитання для самоконтролю опанованих знань і список літератури для самостійного опрацювання.

Усі розділи підручника змістовно пов'язані і побудовані так, що забезпечують студентам можливість поступово, покроково поглиблювати свої теоретичні і практичні знання з теле- і радіокомунікації. У цьому, безперечно, заслуга авторів видання.

Але, окрім фахової компетентності, як слушно підкреслює в підручнику проф. В. В. Лизанчук, «дуже важливо сформувані у студентів, майбутніх журналістів, соціально-національну компетентність, глибоке розуміння сутності свободи слова і відповідальності за зміст мовленого слова і зображення, виробити переконання, що вони активні учасники українських державотворчих процесів, а не посередники чи ретранслятори інформації».

Варто відзначити і виховне значення підручника, що простежуємо вже з першого розділу, історичного (автор проф. І. В. Крупський). Навчаючись за цим підручником, студенти мають усвідомити, що від честі журналістів, їхньої гідності, патріотизму залежить честь, авторитет, світле ім'я України, її майбутнє; що утвердження зусиллями журналістів української національної ідентичності є запорукою подальшого процвітання нашої держави.

Надзвичайно важливо, що у розділі «Українське слово в теле- і радіокомунікації» наголошено: в сучасних умовах глобалізації та гібридної війни Російської Федерації проти України електронні ЗМІ в Україні покликані систематично, цілеспрямовано своїми телевізійними і радіопрограмами спрямовувати кожного українця, всю націю постійно звертатися до своєї самості, своєї історичної сутності, відновлювати, підтримувати велич національного духу, волелюбності, впевненості, працелюбності, любові до української мови, культури, духовності, які є підґрунтям і гарантом незнищенності. Тому зростає відповідальність журналіста за правдиве трактування кожного факту, події і явища, вибір новини, джерела інформації, слово, логічний наголос, тон та темп мовлення, паузу в цьому процесі, адже за допомогою цих елементів здійснюється правдиве відображення складного реального життя.

Завершуючи свій відгук, запитую себе: а чи добре для студентів-журналістів, їхнього навчання те, що радіо- і телекомунікація поєднані у підручнику? Вважаю, що таке поєднання цілком можливе і навіть доречне вже хоча б з огляду на те, що у цих двох комунікаційних засобів багато спільного, а найперше – мовлене слово як головний будівельний матеріал телевізійної та радіокомунікації. Ну а відмінності між ними, специфіку кожного з них легше пізнати і засвоїти, коли вони поруч.

Переконаний у тому, що в студентські роки, починаючи свій радіотелевізійний шлях (спершу працював на радіо), я б хотів мати такий підручник. Тому від мене, колишнього студента, а нині ветерана журналістської праці, від студентів нинішніх та й усіх, кому адресоване це видання, – щирі вітання його авторам і подяка за цікавий і змістовний підручник, який навчає й виховує.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Лизанчук, В., Крупський, І., Білоус, О., Дворянин, П., Лебеденко, Н. & Білоус, Р. (2021), *Телевізійна та радіокомунікація: історія, теорія, новітні практики : підручник*, ЛНУ імені Івана Франка, Львів, 420 с.

REFERENCES

1. Lyzanchuk, V., Krupskyi, I., Bilous, O., Dvorianyn, P., Lebedenko, N. & Bilous, R. (2021), *Televiziina ta radiokomunikatsiia: istoriia, teoriia, novitni praktyky : pidruchnyk*, LNU imeni Ivana Franka, Lviv, 420 s.

THE TEXTBOOK, THAT TEACHES AND BRINGS UP

Zenon Dmytrovskyy

*Ivan Franko National University of Lviv,
Generala Chuprynky Str. 49, 79044, Lviv, Ukraine
e-mail: Zenon.Dmytrovskyy@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-3314-8090>*

The review is about textbook on television and radio communication for students, teachers of faculties and departments of journalism, as well as journalists-practitioners, prepared by the author's team edited by Vasyl Lyzanchuk. Textbook absorbed some considerations and conclusions from previous theoretical developments, which found a new meaning here, deeper argumentation, supplemented by many interesting observations that correspond to the spirit of the time, the innovations that have appeared in recent years in the media space of Ukraine.

The textbook has ten sections, each of which is designed to enrich the student with knowledge of television and radio communications, teach him or her all that a media professional should know and be able to apply it in practice. The titles of the sections indicate their practical orientation: «Basic methodical measures of functioning of information radio and television genres», «How we analyze, interpret, explain facts, events, phenomena», «Features of the creation of artistic programs on radio and television» and others. All sections of the textbook are meaningfully connected and constructed in such a way as to provide students with the opportunity to gradually, step by step to deepen their theoretical and practical knowledge of television and radio communications. This is undoubtedly the merit of the authors of the edition.

The student will benefit from the numerous examples of television and radio materials prepared by the students themselves. Their creative work should convince that this work can serve as a stimulus for creative work for future journalists during their years of study.

In addition to professional competence, as rightly emphasized in the textbook by Professor Vasyl Lyzanchuk, "It is very important to form in students, future journalists, socio-national competence, deep understanding of the essence of freedom of speech and responsibility for the content of the spoken word and image, to develop the belief that they are active participants in the Ukrainian state-building processes, and not intermediaries or repeaters of information".

It should be noted that the educational element is present throughout the textbook starting with the first chapter, historical (author Professor Ivan Krupskiy). While studying this textbook, students should realize that from the honor of journalists, their dignity, patriotism depends on the honor, authority, bright name of Ukraine, its future; that their assertion of Ukrainian national identity is the key to further prosperity of our state.

Key words: television and radio communication, practical orientation, media specialist, educational element, journalist's responsibility.